

“คล้ายข้อสงสัย นับระยะเวลาตามกฎหมายอย่างไรให้ถูกต้อง”

โดย นางสาวณิศา โยมศรีเคน
ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ กองกฎหมาย
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ในชีวิตประจำวันของเรามีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่แรกเกิดจนวาระสุดท้าย และเมื่อกล่าวถึงกฎหมายเหล่านั้น ก็จะมีเรื่องของการนับระยะเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระยะเวลาตามที่กำหนดในกฎหมายหรือระเบียบหลักเกณฑ์ของทางราชการ เช่น กำหนดระยะเวลาในการยื่นเรื่องราวขออนุญาตทำกิจการต่างๆ การยื่นเอกสารหลักฐาน การอุทธรณ์คำสั่ง การกำหนดอายุความร้องทุกข์หรือฟ้องคดี รวมทั้งระยะเวลาตามที่กำหนด ในการทำนิติกรรมหรือสัญญาต่างๆ เช่น กำหนดเวลาเช่าทรัพย์สิน การจ้างแรงงาน ระยะเวลาในการคำนวณดอกเบี้ย เป็นต้น

กำหนดระยะเวลาตามกฎหมายดังกล่าว จำเป็นต้องมีการนับ แต่ปัญหาที่สร้างความฉงนชวนสงสัยในเรื่องนี้ก็คือ จะนับอย่างไร? เริ่มนับตั้งแต่เมื่อใด? สิ้นสุดเมื่อใด? เรามาทำความเข้าใจไปพร้อมๆ กันค่ะ โดยตามลักษณะ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องการนับระยะเวลาไว้สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ประการที่ ๑ หลักเกณฑ์กลางเรื่องการนับระยะเวลา ตามมาตรา ๑๙๓/๑ วางหลักว่า การนับระยะเวลาทั้งปวง ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบข้อบังคับ หรือ นิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น มาตรานี้เป็นหลักเกณฑ์กลาง ที่กำหนดให้ใช้วิธีการตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้นี้ สำหรับการนับระยะเวลาในกิจการต่างๆ ของบุคคลทุกเรื่อง เช่น การนับระยะเวลาเกี่ยวกับนิติกรรมต่างๆ การนับอายุความ การนับอายุข้าราชการตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นว่า ไม่ให้ใช้วิธีการเดียวกันนี้กับกรณีที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการนับระยะเวลาไว้เป็นประการเฉพาะ หรือศาลมีคำสั่งให้คำนวณนับระยะเวลาตามหลักเกณฑ์อื่น หรือคู่สัญญาตกลงกันให้คำนวณนับระยะเวลาตามหลักเกณฑ์อื่น

ประการที่ ๒ กฎหมายให้คำนวณระยะเวลาเป็นวัน ตามมาตรา ๑๙๓/๒ วางหลักไว้ว่า การคำนวณระยะเวลา ให้คำนวณเป็นวัน แต่ถ้ากำหนดเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน เช่น ชั่วโมง นาที ก็ให้คำนวณตามหน่วยเวลาที่กำหนดนั้น ซึ่งความหมายของคำว่า "วัน" ตามที่เข้าใจกันธรรมดาทั่วไป ก็หมายถึงช่วงเวลาตั้งแต่เที่ยงคืนของวันหนึ่งไปจนถึงเที่ยงคืนของวันถัดไป รวมเป็นเวลา ๒๔ ชั่วโมง แต่ความหมายของ "วัน" ในทางคดีความ ในทางราชการ หรือทางธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม จะหมายถึง "เวลาทำการ" ตามที่ได้กำหนดขึ้นโดยกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบข้อบังคับของกิจการนั้น หรือหมายถึงเวลาทำการตามปกติของกิจการนั้น ซึ่งเราจะต้องดูเป็นเรื่องๆ ไป เช่น นาย ก. ทำห้างสรรพสินค้า เปิด - ปิดเวลา ๑๐.๐๐ น. - ๒๐.๐๐ น. ต่อมา นาย ก. จ้าง นาย ข. ทำงานรายวัน ตกลงค่าจ้างวันละ ๔๐๐ บาท นาย ก. จะบังคับให้ นาย ข. ทำงานตลอด ๒๔ ชั่วโมงไม่ได้ แต่ นาย ข. ต้องทำงานให้ นาย ก. เพียงในเวลาทำการตามปกติของห้างสรรพสินค้าเท่านั้น เว้นแต่จะตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

ประกาศที่ ๓ การเริ่มต้นระยะเวลา มาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสอง วางหลักไว้ว่า ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน หรือปี มิให้นำวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มทำการในวันนั้นเอง ตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำงานกันตามประเพณี ซึ่งมีตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นบรรทัดฐาน มาเล่าสู่กันฟัง เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๕๓/๒๕๔๓ ตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ.๒๔๗๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มิได้กำหนดวิธีการนับระยะเวลาไว้โดยเฉพาะ ฉะนั้น จึงต้องอาศัยการนับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสอง โจทก์ได้รับแจ้งค่าเช่าที่ดินเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๒ การนับระยะเวลาจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๒ เป็นวันแรก และครบกำหนด ๓๐ วันในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เมื่อโจทก์ได้ยื่นฟ้องคดีในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ จึงเป็นการฟ้องคดีภายใน ๓๐ วัน ตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. ๒๔๗๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๐๗/๒๕๔๐ วินิจฉัยว่า การคำนวณนับระยะเวลาในการคิดดอกเบี้ย อยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสอง ซึ่งกำหนดมิให้นำวันแรกแห่งระยะเวลารวมคำนวณเข้าด้วย จึงเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น โดยไม่นับวันฟ้องรวมคำนวณเข้าด้วยอยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ถ้อยคำเจาะจงว่า ให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันฟ้องแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี กรณีนี้มีข้อสังเกตว่า เรามักจะเห็นข้อความในระเบียบหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดว่า “นับแต่” หรือ “นับตั้งแต่วันที่” วันนั้น วันนี้ เป็นต้นไป เช่นนี้ เราจะต้องนับวันนั้น วันที่ที่ว่า เป็นวันเริ่มต้นระยะเวลา และหลักเกณฑ์เรื่องมิให้นำวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เราจะใช้สำหรับการคำนวณระยะเวลาเท่านั้น จะนำไปใช้ในเรื่องอื่นไม่ได้ เช่น การออกข้อบังคับ โดยกำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔ เป็นต้นไป ก็ต้องเริ่มใช้บังคับในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔ นั้นเอง จะให้เริ่มใช้วันรุ่งขึ้นไม่ได้

ประกาศที่ ๔ การสิ้นสุดระยะเวลา มาตรา ๑๙๓/๘ วางหลักไว้ว่า ถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ให้นับวันที่เริ่มทำการใหม่ ต่อจากวันที่หยุดทำการนั้น เป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา ยกตัวอย่าง เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๑๒/๒๕๑๕ ที่วินิจฉัยว่า ถ้าวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาเป็นวันหยุด ซึ่งตามประเพณีงดเว้นการงาน ท่านให้นำวันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วย ดังนั้น เมื่อระยะเวลาที่ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ได้สิ้นสุดลงในวันหยุดราชการ ผู้เสียหายจึงยื่นฟ้องต่อศาลในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นวันเริ่มทำงานใหม่ได้ โดยไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๓๐๖/๒๕๒๔ ที่วินิจฉัยว่า ความผิดอันยอมความได้ วันที่โจทก์รู้ความผิดของจำเลยครบ ๓ เดือน เป็นวันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ ต่อมา โจทก์ได้ยื่นฟ้องในวันจันทร์ ไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๙๓๑/๒๕๓๓ ที่วินิจฉัยว่า เมื่อสิทธิเรียกร้องของโจทก์มีอายุความครบกำหนดตรงกับวันเสาร์ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ การนับระยะเวลาวันสุดท้ายของการฟ้องร้อง ก็ต้องถือหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือให้นำวันจันทร์ อันเป็นวันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วยเป็นวันสุดท้าย

ประกาศที่ ๕ การนับระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือน ปี มาตรา ๑๙๓/๕ วางหลักไว้ว่า ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือน หรือปี ให้คำนวณระยะเวลาตามปฏิทิน ถ้าระยะเวลามีได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ วันต้นแห่งเดือนหรือปี ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือน หรือปีอันเป็นวันที่ตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น ถ้าในระยะเวลาเป็นเดือนปีนั้น ไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา

จากบทบัญญัติดังกล่าว สรุปหลักการสำคัญได้ว่า การนับระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือน หรือปี ให้คำนวณระยะเวลาตาม "ปีปฏิทิน" กล่าวคือ **ถ้านับเป็นสัปดาห์** หมายถึง ระยะเวลา ๗ วัน วันแรกแห่งสัปดาห์ คือวันอาทิตย์ วันสุดท้ายแห่งสัปดาห์คือวันเสาร์ **ถ้านับเป็นเดือน** หมายถึง ระยะเวลาในแต่ละเดือน ตั้งแต่เดือน มกราคมจนถึงเดือนธันวาคม ซึ่งบางเดือนมี ๓๐ วัน บางเดือนมี ๒๘ หรือ ๒๙ วันและบางเดือนมี ๓๑ วัน กฎหมายให้ถือว่าเป็นระยะเวลา ๑ เดือนเหมือนกัน โดยไม่คำนึงถึงว่ามีกี่วัน ดังนั้น กำหนดเวลาที่เขียนว่า "๑ เดือน" กับ "๓๐ วัน" จึงแตกต่างกันและอาจมีจำนวนวันไม่เท่ากัน เวลาอ่านข้อความต้องดูให้ตื่นตะลึง **ถ้านับเป็นปี** หมายถึง ระยะเวลาในแต่ละปี ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม จนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ในแต่ละปี บางปีมี ๓๖๕ วัน แต่บางปีมี ๓๖๖ วัน กฎหมายให้ถือว่าเป็นระยะเวลา ๑ ปีเหมือนกันโดยไม่คำนึงว่ามีกี่วัน ส่วนการนับระยะเวลาทางจันทรคติ ซึ่งนับวันขึ้น วันแรม เดือนอ้าย เดือนยี่ เดือนสาม เดือนสี่ ฯลฯ ปีชวด ฉลู ขาล เถาะ ฯลฯ และการนับปีจุลศักราชนั้น ปัจจุบัน เรายกเลิกไปแล้วนะค่ะ ถ้าเป็นเรื่องระยะเวลาตามกฎหมายเราไม่สามารถนำสูตรนี้มาใช้ในการนับระยะเวลาได้แล้วค่ะ ยกตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๒๔/๒๕๖๐ ซึ่งศาลวินิจฉัยว่าการฟ้องเพิกถอนมติที่ประชุมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๙๕ ต้องร้องต่อศาลภายใน ๑ เดือนนับแต่วันลงมติในครั้งนั้น กรณีนี้ บริษัทมีการประชุมลงมติในวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ การนับระยะเวลา ๑ เดือนตามมาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสอง ต้องเริ่มนับวันรุ่งขึ้นเป็นวันแรก โดยเริ่มนับวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ และนับระยะเวลาสิ้นสุดตามมาตรา ๑๙๓/๕ วรรคสอง คือ สิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าที่จะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือน หรือปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น ในกรณีนี้คือ ต้องฟ้องเพิกถอนภายในวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือวันก่อนหน้าที่จะถึงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๙๕๘/๒๕๕๓ ซึ่งศาลวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิด คือ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๗ วันสุดท้ายของอายุความ ๑๐ ปี คือ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๗

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๙๕๙/๒๕๕๖ ซึ่งศาลวินิจฉัยว่ากำหนดเวลาได้ ๓ ปี นับแต่วันทำสัญญา คือ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ครบกำหนดในวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๖

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๘๘/๒๕๕๙ ซึ่งศาลวินิจฉัยว่าเชื่อกลวงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๖ อายุความ ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๒ จึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ดังกล่าว ซึ่งจะครบอายุความในวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๗

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ขออนุญาตสรุปเป็นสูตรสั้นๆ คือ ถ้าระยะเวลากำหนดเป็นปี ให้นับปีชนปี กำหนดเป็นเดือน ให้นับเดือนชนเดือน หรือสิ้นเดือนชนสิ้นเดือน กำหนดเป็นสัปดาห์ ให้นับสัปดาห์ชนสัปดาห์ กำหนดเป็นวัน ให้นับตามจำนวนวัน โดยนับวันรุ่งขึ้นเป็นวันที่หนึ่งค่ะ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะประโยชน์สำหรับทุกท่านไม่มากก็น้อยนะค่ะ

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ กองกฎหมาย
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
เว็บไซต์ <https://lawdivision.kku.ac.th>

